
Harri Melin & Pasi Pyöriä

Tietotyötä, organisatorisia muutoksia ja joustavia työjärjestelyjä – Raimo Blom työelämän tutkijana

Tampereen yliopiston pitkäaikainen sosiologian professori Raimo Blom menehtyi pitkän sairauden murtamana 23.1.2023. Raimo syntyi Längelmäellä työväenluokkaiseen perheeseen 9.3.1943. Hänen isänsä työskenteli seppänä valtion rautateillä. Raimo kävi koulunsa Äänekoskella ja opiskeli ensin psykologiaa ja sitten sosiologiaa Jyväskylän yliopistossa, josta hän valmistui humanististen tieteiden kandidaatiksi vuonna 1965. Seuraavana vuonna Raimo siirtyi Paavo Seppäsen kutsusta sosiologian assistentiksi vasta perustettuun Tampereen yliopistoon. Raimon jatko-opinnot sujuivat rivakasti, ja hänen suomalaista lakimieskuntaa ja oikeuslaitosta käsitellyt väitöskirjansa *Luottamus oikeuslaitokseen* hyväksyttiin vuonna 1970, jolloin Raimo oli vasta 27-vuotias (Blom 1970). Raimo toimi Tampereen yliopiston sosiologian apulaisprofessorina ja professorina vuosina 1976–2006 aina eläkkeelle siirtymiseensä saakka.

Luokkatutkimus

Raimo Blom tuli tunnetuksi ennen kaikkea yhteiskuntaluokkia koskevista tutkimuksistaan. Hänen suomalaisen yhteiskunnan kerrostuma- ja luokkarakennetta koskeva tutkimustyönsä alkoi jo 1970-luvun puolivälissä. Luokkatutkimuksen alueella hänen tärkein hankkeensa oli osallistuminen kansainväliseen luokkarakenne- ja tietoisuusprojektiin.

Raimon johtama Luokkaprojekti toteutti 1980-luvun alussa mittavan tutkimushankkeen osana yli 20 maata käsittänyttä vertailevaa tutkimusta. Luokkaprojekti oli osa amerikkalaisen sosiologin Erik Olin Wrightin ajattelulle perustunutta Mega-projektia, mutta Luokkaprojektissa luokkateoriaa ja tutkimuksen metodologisia periaatteita kehitettiin edelleen. Luokkaprojekti perustui Karl Marxin luokkateoreettisille käsitteille (Blom & Kivinen 1990). Raimo kuitenkin korosti aina, että hyvä tutkimus edellyttää teoreettista avoimuutta. Marxin ohella Raimo tunsu hyvin Max Weberin luokkateoriaa, kuten monien muidenkin klassisten yhteiskuntateoreetikkojen ajattelua (Blom 1982; 1987). Raimo onnistui pitämään ison hankkeen hienosti kuosissaan, ja Luokkaprojekti tuottikin lukuisia väitöskirjoja ja muita opinnäytteitä. Luokkaprojektin pääteos, vuonna 1984 ilmestynyt *Suomalaiset luokkakuvassa*, on edelleen alansa suomalainen perusteos (Luokkaprojekti 1984). Projektin tuotoksiin perustuva kansainvälinen monografia *The Scope Logic Approach to Class Analysis: A Study of the Finnish Class Structure* julkaistiin vuonna 1992 (Blom ym. 1992).

Suomalaiset luokkakuvassa -teos on kokonaiskuva luokkasuhteista (Luokkaprojekti 1984). Siinä edetään luokkarakenteen analyysistä luokkatilanteen tutkimuksen kautta luokkatietoisuuden tarkasteluun. Kirja päättyy yhteiskuntaluokkien ja valtion välisen suhteen pohdintaan. Kirjassa on myös laaja, kaikkiaan 110 sivun mittainen luku, joka käsittelee luokan ja työn välisiä suhteita. Raimo ei itse osallistunut luvun kirjoittamiseen, mutta hänen ideoimansa luokkatutkimuksen perättäisten kehien idea toimi luvun keskeisenä jäsennyksenä (ks. myös Blom 1985; Blom ym. 1992). Luvussa tehdään systemaattinen analyysi suomalaisen työelämän sisäisestä eriytymisestä 1980-luvun alussa. Tulokset osoittavat, miten luokka-asema vaikuttaa systemaattisella tavalla työn rasittavuuteen, kehittävyteen ja työstä saatuihin palkkioihin.

Luokkaprojektin jälkeen Raimo johti Suomen ja Neuvostoliiton välistä luokkarakennevertailua, joka tehtiin 1980-luvun lopussa. Kyse oli ensimmäisestä Neuvostoliiton luokkarakennetta kapitalistiseen maahan vertaileesta tutkimuksesta. Luokkavertailun ohella tutkimme myös eroja työn organisoinnissa ja eri luokkaryhmien työtilanteissa. Analyysimme mukaan Neuvostoliitossa eri ammattiryhmien väliset palkkaerot olivat tuntuvasti pienemmät kuin Suomessa. Toinen tärkeä havainto koski työn itsenäisyyttä. Suomessa työn itsenäisyys ymmärrettiin luokka- tai ammattiryhmän resurssina, ja autonomiasta käytiin myös kamppailua. Neuvosto-

liitossa työn itsenäisyys näyttäytyi tyystin toisena. Muodollisesti työ oli organisoitu tieteellisten periaatteiden mukaan. Käytännössä esimerkiksi teollisuustyöläiset joutuivat kuitenkin soveltamaan omia ideoitaan ja kekseliäisyyttään tuotannon ylläpitämiseksi, koska varaosista ja monista laitteista oli jatkuva pula. Kutsuimme tällaista työn itsenäisyyttä pakotetuksi autonomiaksi. (Blom 2002b.)

Neuvostoliiton hajottua tutkimme Venäjän ja myös Baltian maiden yhteiskunnallista muutosta useista näkökulmista (Blom ym. 1996; Blom 2008). Tutkimme esimerkiksi venäläisiä johtajia ja Venäjän orastavaa ICT-sektoria Raimon, Irina ja Alfred Sarnon sekä Jouko Nikulan kanssa. Näistä havainnoista julkaistiin Raimon toimittama kirja *Managers in Russia: Still so Different?* (Blom 2008). Raimo osallistui aktiivisesti tutkimuksen aineistonkeruuseen ja teki lukuisia pietarilaisten yritysjohtajien ja moskovaalaisten ICT-yrittäjien haastatteluja. Tutkimuksemme osoitti, että Neuvostoliiton hajoaminen ei juuri vaikuttanut yritysten johtamiskäytäntöihin. Vanha hierarkkinen johtamiskulttuuri oli voimissaan vielä 2000-luvun alussa. Uusi ICT-sektori taas kasvoi Moskovassa suurten markkinointi- ja kustannusyhtiöitten siipien suojassa.

Venäläistä työelämää koskeneiden tutkimusten yhteydessä Raimo analysoi myös venäläisten näkemyksiä elämässä pärjäämisestä. Suomessa on ollut vahva usko siihen, että elämässä tulee toimeen kovalla työllä ja yrittämisellä. Tässä suhteessa Venäjä erosi Suomesta merkittävällä tavalla. Kovaan työntekoon pärjäämisen taustalla ei juuri uskottu. Sen sijaan Venäjällä katsottiin, että työelämässä suoriutumisen ja elämässä muutenkin menestymisen kannalta tärkeintä ovat sosiaaliset suhteet. Ne pärjäävät, joilla on suhteita ja jotka tuntevat oikeanlaisia ihmisiä. (Blom 2002a.)

Tietotyö ja työelämän muutos

Luokkatutkimuksen ohella Raimo oli monipuolisesti kiinnostunut suomalaisen työelämän muutoksista. Hän oli aktiivisesti mukana useissa työelämähankkeissa. Tunnetuimpia niistä ovat tietotyötä ja tietoyhteiskuntaa käsitellyt projekti 2000-luvun taitteessa (Blom ym. 2001) ja muutamaa vuotta myöhemmin toteutettu tietotyötä ja organisatorista muutosta koskenut tutkimus (Blom & Melin 2003) sekä joustavia työjärjestelyjä käsitellyt tutkimus (Uhmavaara ym. 2005). Raimon erityisiä kiinnostuksen kohteita olivat työhyvinvoinnin ja organisatoristen prosessien väliset suhteet.

1980-luvun alussa tietotekniikassa tapahtui prosessoritekniikan vallankumouksellinen murros, joka merkitsi henkilökohtaisten tietokoneiden tuloa työpaikoille ja koteihin. Tästä Raimo kirjoitti suomalaisten yhteiskuntatieteilijöiden eturintamassa (Blom 1989). 1980-luvulla Suomeenkin rantautui puhe informaatioammatteista, joiden määrän ennakoitiin lisääntyvän nopeasti. Sosiologisessa keskustelussa nostettiin esiin tiedon merkityksen kasvu tuotannossa ja työelämässä. Julkisessa puheessa taas ennakoitiin, että tapahtuu ripeä siirtymä teollisesta yhteiskunnasta informaatio- tai tietoyhteiskuntaan. Tätä keskustelua käytiin erityisesti 1990-luvulla, joka muistetaan sekä syvästä talouslamasta että kännyköistä ja Nokia-vetoisesta talouden käänteestä. Sosiologinen ”yhteenveto” tämän ajan ongelmista ja ristiriidoista julkaistiin Raimon toimittamassa teoksessa *Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvusta* (Blom 1999a).

Mikä Suomessa muuttui? -teos oli laaja-alainen kuvaus suomalaisen yhteiskunnan muutoksesta 1980-luvun optimismista 1990-luvun alun laman alhoon. Teoksessa tarkasteltiin kysymystä yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvusta sekä rakennemuutoksen että yksilöllisen kokemuksen näkökulmista monipuolisin empiirisiin aineistoin. Kirjan luvuissa analysoitiin niin luokkarakennetta ja työtä kuin perheiden arkea ja suomalaisten arvomaailmaa. Kirjan johtopäätökset eivät ole menettäneet ajankohtaisuuttaan. 1990-luvun lama johti tiukkaan talouskuriin, ja yritysten toimintaedellytysten turvaamisella perusteltiin monia julkisen talouden leikkauksia. Työllisyydestä ja talouskasvusta muodostui poliittista päätöksentekoa ohjaava mantra. Teoksessa pääteltiin, että Suomi on edelleen luokkayhteiskunta, jossa eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvien arvomaailmat eivät kohta. Tulot ja varallisuus, työn luonne ja taloudellinen pärjääminen jakoivat kansaa. Raimon mukaan tietoyhteiskuntakehitys ei ollut edistänyt tasa-arvoa. Tietotyö ennemminkin jakoi työelämää uudella tavalla kahtia koulutuksen ja ammatillisen osaamisen mukaan. (Blom 1999b.)

Ymmärtääksemme paremmin uusia tietotekniikan kehitykseen liittyviä ilmiöitä toteutimme vuosina 1999–2000 tietotyötä ja työelämän muutosta käsitelleen tutkimushankkeen. Tutkimuksen tulokset julkaisimme teoksessa *Tietotyö ja työelämän muutos: Palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa* (Blom ym. 2001). Tässä kirjassa Raimo käsitteli muun muassa tietotyön ristiriitoja ja tietotyöläisen sosiaalista muotokuvaa. Analyysit osoittivat, että vuosituhannen vaihteessa tietotyöläiset erottuivat monien työn piirteiden suhteen pelkistä tietotekniikan käyttäjistä tai perinteisistä suorittavaa työtä tekevistä duunareista. Tietotyöläisillä oli muita laajempi työn itsenäisyys

ja parempi palkkaus. Siinä oli kuitenkin myös monia kielteisiä piirteitä, kuten työn tuloksellisuuden valvonta, korkeat suorituspaineeet ja henkinen rasitus. Raimon mukaan tällainen työn myönteisten ja kielteisten piirteiden samanaikainen esiintyminen oli yleistymässä koko suomalaisessa työelämässä, mutta niihin voitiin vaikuttaa, jos tällaista tahtoa olisi työorganisaatioissa olemassa (ks. myös Blom ym. 2002; Pyöriä ym. 2005).

Tietotyöläisten sosiaalinen muotokuva kertoi aktiivisista ihmisistä, joita erotti muista palkkatyöläisistä sivistys, koulutus ja tietotekninen innostuneisuus. Lisäksi tietotyöläiset olivat muita aktiivisempia lähes kaikessa harrastustoiminnassa. Tässä tematiikassa Raimo hyödynsi analyyttisesti Pierre Bourdieun pääoman lajeja ja habitusta koskevaa ajattelua. Tätä voidaan pitää kiinnostavana kokeiluna, koska palkkatyötä koskevassa ajattelussaan hän kiinnittyi yleensä Harry Bravermanin (1974) näkemyksiin perustuvaan työprosessiajatteluun. Tietotyöläisillä myös yhteiskunnallinen samastuminen oli erilaista kuin muilla työntekijäryhmillä. Siihen kuului vahva usko kahteen menestymisen tukipilariin: markkinayhteiskuntaan ja yksilölliseen yrittämiseen. Tietotyöläisten mukaan menestymiseen tarvitaan siis koulutusta, kunnianhimoa ja riskinottokykyä. Lisäksi tietotyöläiset luottivat muita vähemmän kanssaihmiisiin.

Kirjamme tietotyöläisistä herätti aikanaan vilkkaan keskustelun työelämän muutoksista ja muutosten suunnista. Rakentamaamme tietotyöläisiä kuvannutta typologiaa hyödynnettiin monissa tutkimuksissa ja opinnäytteissä. Jälkeenpäin totesimme Raimon kanssa, että tuolloin tietotyöläisiin yhdistämämme työn piirteet ovat monilta osin läpäisseet koko työelämän. Tietotekniikka on tullut osaksi lähes kaikkien palkkatyöläisten arkea, ja jatkuvasta uuden oppimisesta on tullut välttämätöntä suurimmalle osalle työvoimaa.

Työorganisaatioiden muutos

Tietotyötä ja tietotyöläisiä käsitelleen hankkeen yhteydessä havaitsimme, että työorganisaatiot muuttuivat nopeasti. Tutkimme näitä muutoksia uudessa hankkeessa, jonka teemana oli tietotyö ja organisatorinen muutos. Koetimme läpivalaista organisatorisen muutoksen eri puolia tietointensiivisissä organisaatioissa. Vuosina 2001–2002 tehty tapaustutkimuksemme kohdistui teknologiateollisuusyritykseen, teleoperaattoriin ja yhteen pirkanmaalaiseen kuntaan.

Work and Occupations -lehdessä (Blom & Melin 2003) julkaistussa artikkelissa analysoimme edellä mainittujen tapausten valossa organisatoristen prosessien muutoksia Suomessa. Vertailimme tiimityötä, palkkausjärjestelmiä, rekrytointikäytäntöjä, työn johtamisen malleja sekä työntekijöiden sitoutumista. Tutkimamme organisaatiot poikkesivat toisistaan monin tavoin. Yrityksissä oli paljon useammin ja paljon rajumpia koko henkilöstöä ravistelleita muutoksia kuin tutkimassamme kunnassa. Monet näistä muutoksista vaikuttivat kuitenkin yllättävän vähän työnteon arjen käytäntöihin. Yritykset irtisanoivat henkilöstöä herkemmin kuin kunta, mutta samalla ne olivat tarvittaessa valmiita myös rekrytoimaan uusia työntekijöitä.

Yrityksissä tiimityö oli viety läpi koko organisaation. Kunnassa sitä vasta kokeiltiin. Yrityksissä suuri osa asiantuntijoista teki jo tuolloin osan viikosta etätyötä, kunnassa taas etätyön mahdollisuutta ei vielä edes tunnettu. Myös organisaatiokulttuurit poikkesivat toistaan merkittävästi. Teknologiateollisuuden yritys korosti asiantuntijuutta ja työntekijöiden sitoutumista. Teleoperaattori vannoi taloudellisen suorittamisen ja tiimityön nimeen. Kunta tukeutui perinteiseen byrokraattiseen työkuulttuuriin.

Tutkimuksemme tuki vahvasti havaintoa, että menestyksekkäässä muutoksessa on ollut kyse yksinkertaisesti työntekijöiden arkisten käytäntöjen yhdistämisestä organisatorisiin prosesseihin, toiminnan arviointiin, henkilöstön koulutukseen ja kannustaviin palkkausjärjestelmiin. Miten tämä on ollut mahdollista? Tulkintamme mukaan luottamus on ollut tässä tärkeässä asemassa – se on toiminut merkittävänä organisatorisen muutoksen resurssina (Blom & Melin 2004).

Joustavat työjärjestelyt

Työelämän joustoista on keskustelu aina 1970-luvun lopusta lähtien. Tuolloin brittiläisessä sosiologiassa kiinnitettiin kriittistä huomiota työnantajien vaatimukseen lisätä joustavia työvoiman käytön muotoja. Pian myös suomalaiset työnantajat esittivät vaatimuksia joustojen lisäämiseksi. Työnantajien aloitteesta käynnistyneelle keskustelulle oli tyypillistä ajatus siitä, että työntekijöiden tulisi joustaa aikaisempaa enemmän.

Kiinnostuimme työelämän joustoista tietotyöläisiä koskeneen tutkimuksemme jälkeen. Työelämän muutokset ja niitä koskeneet tutkimukset kertoivat, että työvoiman käyttömuodot olivat monipuolistuneet tuntuvasti 1980-luvulta 2000-luvun

alkuun tultaessa. Tiesimme, että työntekijät joustavat, mutta mitä oli tapahtunut itse työlle? Monien keskustelujen jälkeen päädyimme Raimon kanssa kysymään hyvin yksinkertaisesti: joustaaako työ?

Kysymyksen ympärille rakentui työministeriön rahoittama tutkimusprojekti, johon osallistui tutkijoita Tampereen ja Turun yliopistoista ja jonka vetäjinä toimivat Raimo Blom ja Harri Melin. Projektin ideana oli selvittää, miten ja missä määrin 2000-luvun alun suomalaisessa työelämässä käytettiin joustavia työjärjestelyjä. Olimme kiinnostuneita joustavuuden toteutumisen ehdoista ja etsimme myös syitä sille, miksi etätyö ei ollut odotusten mukaisesti yleistynyt. Tutkimusta varten tehtiä yritysosotus edusti eri toimialoja ja maan eri alueita. Mukaan otettiin yli 10 henkeä työllistäneet yritykset. Tutkimukseen osallistui kaikkiaan 106 yritystä, joiden henkilöstölle lähetettiin kysely. Lisäksi haastattelimme henkilöstöasioista vastannutta johdon edustajaa ja yrityksen suurimman ammattiosaston edustajaa. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 1 102 palkansaajaa. Joustaaako työ -hankkeen tuloksia esiteltiin kaikkiaan kolmessa raportissa (Uhmavaara ym. 2005; Mamia & Melin 2006; 2007) sekä Raimon ja Ari Hautaniemen toimittamassa kirjassa *Työelämä muuttuu, joustaaako hyvinvointi?* (Blom & Hautaniemi 2009).

Analysoimme projektissa muun muassa työn tekemisen paikan suhteen joustavaa työtä, työaikajoustoja, palkkausjärjestelmien joustavuutta, tiimityötä, tehtäväjoustoja ja moniosaamista. Tulokset yllättivät monella tapaa. Tutkimuksemme osoitti, että Suomessa toteutettiin jo tuolloin moni-ilmeisiä työ- ja työaikajärjestelyjä. Esimerkiksi tiimityö oli 2000-luvun alussa hyvin yleistä, sillä yli 60 prosenttia kaikista vastaajistamme työskenteli tiimeissä. Tiimityö oli selvästi yleisempää toimihenkilöiden kuin työntekijöiden keskuudessa. Ihmisten kokemukset tiimityöstä olivat pääosin myönteisiä, koska tiimit mahdollistivat joustoja työnjakoon ja paransivat palkkausta.

Joustaaako työ? -raportin loppuluvussa Raimo pohti organisaatiokulttuurin ja työelämän joustojen välistä suhdetta (Uhmavaara ym. 2005). Hän totesi, että menestyvissä organisaatioissa työntekijöillä on keskimääräistä enemmän itsenäisyyttä omassa työssään. Tämä koskee työaikaa, työmenetelmiä ja jossain määrin myös työtehtäviä. Raimon mukaan organisatorisella joustavuudella on suuri merkitys yritysten taloudelliselle menestykselle. Lisäksi suomalaisen työelämän tila ei tutkimuksen mukaan ollut niin synkkä kuin monet aikalaispuheenvuorot ennakoivat. Työpaikoilla oli käytössä runsaasti erityyppisiä joustavia työjärjestelyjä, joista hyötyivät sekä työntekijät että yritykset.

Kenen ehdoilla työ joustaa? -raportissa Raimo kirjoitti yhdessä Tanja Ketolan ja Tero Mamian kanssa laajan analyysin, jonka kohteena oli taloudellinen tuloksellisuus ja hyvinvointi tietoyhteiskunnan työorganisaatioissa (Blom ym. 2006). Heidän lähtökohtanaan oli kysymys siitä, miten toimintaympäristön muutokset ja toteutetut organisaatiouudistukset ovat vaikuttaneet yritysten suoriutumiseen. Kirjoittajien mukaan intellektuaalisen pääoman merkitys kaikessa yritystoiminnassa kasvaa nopeasti. Yritysten menestyksen kannalta erityisen tärkeää on se, miten niiden sisäiset luottamussuhteet ja muu sosiaalinen pääoma kyetään yhdistämään ”tietopääomaan”.

Organisaatioiden menestys muodostuu monen osatekijän summana. Siihen vaikuttavat ainakin toimintaympäristön rakenteelliset tekijät, kuten talouden suhdanteet ja kilpailutilanteet. Toiseksi siihen vaikuttavat organisaation omien prosessien tilat. Tällaisia ovat muiden muassa työn organisoinnin ja johtamisen käytännöt sekä organisaatiokulttuuri. Yrityksissä vallitsevat luottamussuhteet ja niihin läheisesti kytköksissä oleva työntekijöiden sitoutuminen ovat niin ikään tärkeitä menestymisen avaimia. Analyysissä käytetty regressiomalli vahvasti oletukset työyhteisön hyvinvoinnin ja yrityksen taloudellisen menestyksen välisestä positiivisesta riippuvuudesta.

Sosiologista mielikuvitusta ja empiriaa

Luokkatutkijana Raimo korosti rakenteiden merkitystä. Tämä näkyy vahvasti *Suomalaiset luokkakuvassa* -kirjan eri luvuissa (Luokkaprojekti 1984), mutta monissa myöhemmissäkin tutkimuksissa – aina Raimon eläkepäivien julkaisuihin saakka (esim. Blom & Melin 2002; 2011; 2014; Melin & Blom 2015). Myös työelämää koskevissa tutkimuksissa hän painotti organisaatioita ja organisatorisia prosesseja ja niiden vaikutusta esimerkiksi työn rasittavuuteen, työhyvinvointiin tai palkkaukseen, työn ja perheen välisiä jännitteitä unohtamatta (Melin & Blom 2006). Raimo oli yksi tietoyhteiskuntaa ja tietotyötä koskevan tutkimuksen suomalaisista uranuurtajista. Raimo tunsu läpikotaisin työelämän muutosta koskeneen kansainvälisen keskustelun, johon hän itsekin aktiivisesti osallistui. Hän oli tutkimusotteeltaan avoin ja laaja-alainen. Tutkimushankkeet perustuivat usein laajoihin survey-aineistoihin, mutta hän oli mukana toteuttamassa myös yksittäisiin organisaatioihin kohdistuneita tapaustutkimuksia.

Raimo Blom tuli tunnetuksi ennen muuta yhteiskuntaluokkia koskevista tutkimuksista, mutta hänen panoksensa työelämän tutkijana on ollut yhtä lailla merkittävä. Raimo edusti sukupolvea, joka hallitsi sosiologian klassiset tekstit ja seurasi tieteellisen keskustelun uusimpia virtauksia. Hän johti monia isoja tutkimushankkeita, joiden tuloksia julkaistiin sekä kotimaisilla että kansainvälisillä areenoilla. Raimon tieteellinen perintö jää elämään. Hän korosti sitä, että tiede on kollektiivinen prosessi, jossa tarvitaan myös yksittäisen tutkijan sosiologista mielikuvitusta. Hän piti tärkeänä myös sitä, että tutkijat seuraavat laaja-alaisesti tutkimuksen kehitystä – lukeminen kannattaa aina. Raimo edusti kriittistä yhteiskuntatieteellistä näkemystä, kuten hänen 60-vuotisjuhlakirjassaan korostettiin (Melin ym. 2003). Tieteen kehityksessä avainasemassa on kritiikki; voimme luoda uutta vain aiemman tutkimuksen kriittisen arvioinnin kautta. Raimo painotti sitä, että voidaksemme ymmärtää yhteiskuntaa ja sen muutosta tarvitsemme sosiologisen mielikuvituksen lisäksi myös empiiristä tutkimusta.

Raimo oli aktiivisesti mukana vertailevassa tutkimuksessa, kuten ISSP-ohjelmassa (*International Social Survey Programme*) (esim. Melin ym. 2007). Tämän taustalla oli syvä ymmärrys siitä, että sosiologia on kansainvälistä ja Suomen ymmärtämiseksi tarvitaan vertailevaa tutkimusta. Raimo osallistui aktiivisesti kansainvälisiin työelämän tutkimuksen kongresseihin. Hän kävi säännöllisesti esimerkiksi EGOS:n (*European Group for Organizational Studies*) kokouksissa ja oli monesti mukana brittiläisissä *Labour Process* -kongresseissa. Lopulta – ja tämä oli Raimossa upea piirre – Raimo korosti aina, että tieteellinen tutkimus on sosiaalista toimintaa, missä hyvällä ruualla, viinillä ja ystävyydellä on tärkeä sijansa.

Kirjoittajat

Harri Melin

YTT, sosiologian emeritusprofessori, Tampereen yliopisto
sähköposti: harri.melin@tuni.fi

Pasi Pyöriä

YTT, sosiologian yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto
sähköposti: pasi.pyoria@tuni.fi

Kirjoittajat ovat Raimo Blomin pitkäaikaisia työtovereita.

Kirjallisuus

- Blom, R.** (1970) Luottamus oikeuslaitokseen. *Acta Universitatis Tamperensis A* 34. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Blom, R.** (1982) Yhteiskuntateoria ja valtio. Tampere: Vastapaino.
- Blom, R.** (1985) The relevance of class theory. *Acta Sociologica* 28 (3), 171–192.
- Blom, R.** (1987) Weber, luokat ja toimintateoria. Teoksessa T. Hietaniemi (toim.) *Aiheita Weberistä*. Helsinki: Tutkijaliitto, 127–146.
- Blom, R.** (1989) Kohti informaatioyhteiskuntaa? Teoksessa P. Suhonen (toim.) *Suomi – muutosten yhteiskunta*. Juva: WSOY, 82–99.
- Blom, R.** (toim.) (1999a) Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Blom, R.** (1999b) Tietoyhteiskunnan lupaus. Teoksessa R. Blom (toim.) *Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvusta*. Helsinki: Gaudeamus, 77–103.
- Blom, R.** (2002a) Mental climate in Russia. Teoksessa J. Nikula (toim.) *Restoration of class society in Russia*. Aldershot: Ashgate, 102–121.
- Blom, R.** (2002b) Reproduction and classes during economic crisis. Teoksessa J. Nikula (toim.) *Restoration of class society in Russia*. Aldershot: Ashgate, 76–101.
- Blom, R.** (toim.) (2008) *Managers in Russia: Still so different?* Helsinki: Kikimora Publishers.
- Blom, R. & Hautaniemi, A.** (toim.) (2009) *Työelämä muuttuu, jousaako hyvinvointi?* Helsinki: Gaudeamus.
- Blom, R., Ketola, T. & Mamia, T.** (2006) Tuloksellisuus ja hyvinvointi tietoyhteiskunnan työorganisaatioissa. Teoksessa T. Mamia & H. Melin (toim.) *Kenen ehdoilla työ joustaa? Johtajien ja henkilöstön näkökulmia*. Helsinki: Työministeriö, 179–243.
- Blom, R. & Kivinen, M.** (1990) Analytical Marxism and class theory. Teoksessa S. R. Clegg (toim.) *Organization theory and class analysis: New approaches and new issues*. Berlin: Walter de Gruyter, 75–112.
- Blom, R., Kivinen, M., Melin, H. & Rantalaiho, L.** (1992) The scope logic approach to class analysis: A study of the Finnish class structure. Aldershot: Avebury.

- Blom, R. & Melin, H.** (2002) Katoaako keskiluokka? Hyvinvointikatsaus 3/2002, 33–36.
- Blom, R. & Melin, H.** (2003) Information society and the transformation of organizations in Finland. *Work and Occupations* 30 (2), 176–193. <https://doi.org/10.1177/0730888403251755>
- Blom, R. & Melin, H.** (2004) Tietotyö ja organisatorinen muutos. Teoksessa P. Jokivuori & P. Ruuskanen (toim.) *Arjen talous: Talous, tunteet ja yhteiskunta*. Jyväskylä: SoPhi, 105–121.
- Blom, R. & Melin, H.** (2011) Luokkien työprofiilit. Teoksessa P. Pyöriä (toim.) *Työhyvinvointi ja organisaation menestys*. Helsinki: Gaudeamus, 195–210.
- Blom, R. & Melin, H.** (2014) Keskiluokkaistuuko Suomi? Teoksessa K. Lempiäinen & T. Silvasti (toim.) *Eriarvoistumisen rakenteet: Haurastuvat työmarkkinat Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 20–51.
- Blom, R., Melin, H. & Nikula, J.** (toim.) (1996) *Between plan and market: Social change in the Baltic states and Russia*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Blom, R., Melin, H. & Pyöriä, P.** (2001) Tietotyö ja työelämän muutos: Palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.
- Blom, R., Melin, H. & Pyöriä, P.** (2002) Social contradictions in informational capitalism: The case of Finnish wage earners and their labor market situation. *The Information Society* 18 (5), 333–343. <https://doi.org/10.1080/01972240290075183>
- Braverman, H.** (1974) *Labor and monopoly capital: The degradation of work in the twentieth century*. New York: Monthly Review Press.
- Luokkaprojekti** (1984) *Suomalaiset luokkakuvassa*. Tampere: Vastapaino.
- Mamia, T. & Melin, H.** (toim.) (2006) *Kenen ehdoilla työ joustaa? Johtajien ja henkilöstön näkökulmia*. Helsinki: Työministeriö.
- Mamia, T. & Melin, H.** (toim.) (2007) *Tietoyhteiskunta ja työorganisaatioiden muutos*. Turku: Turun yliopisto.
- Melin, H. & Blom, R.** (2006) Työn ja perheen jännite. Teoksessa I. Järventie, M. Lähde & J. Paavonen (toim.) *Lapsuus ja kasvuympäristöt – tutkimuksen kuvia*. Helsinki: Yliopistopaino, 219–241.
- Melin, H. & Blom, R.** (2015) Precarity in different worlds of social classes. Teoksessa D. Porta, S. Hänninen, M. Siisiäinen & T. Silvasti (toim.) *The new social division: Making and unmaking precariousness*. Basingstoke: Palgrave, 27–42.

- Melin, H., Blom, R. & Kiljunen, P.** (2007) Suomalaiset ja työ: Raportti ISSP 2005 Suomen aineistosta. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
- Melin, H., Nikula, J. & Alanen, I.** (toim.) (2003) Yhteiskunnallinen muutos. Tampere: Vastapaino.
- Pyöriä, P., Melin, H. & Blom, R.** (2005) Knowledge workers in the information society: Evidence from Finland. Tampere: Tampere University Press.
- Uhmavaara, H., Niemelä, J., Melin, H., Mamia, T., Malo, A., Koivumäki, J. & Blom, R.** (2005) Joutaako työ? Joustavien työjärjestelyjen mahdollisuudet ja todellisuus. Helsinki: Työministeriö.